

Συμμολογός Εκπαίδευσης Επιμρτου Επυ

Γιώργος Σκαμπαρδώνης
Συγγραφέας

Γιώργος Σκαμπαρδώνης

Η Θεσσαλονίκη ως εργαστήριο

Συνέντευξη: **Τάσος Ρέτζιος**

Ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης, εδώ και χρόνια, μοιάζει σαν ένας λογοτεχνικός αρχαιολόγος που φέρνει στο φως υποφωτισμένα κομμάτια της ιστορίας της Θεσσαλονίκης, τους δίνει ξανά ζωή, προσθέτει τις πλάγιες ματιές των ηρώων του και μας προσφέρει, σε κάθε νέο του βιβλίο, ένα ολοκληρωμένο κόσμο. Στο καινούργιο του μυθιστόρημα «**Ηλιος με ξιφολόγους**» (εκδόσεις Πατάκη) μας μεταφέρει στο μεσοπόλεμο, στη Θεσσαλονίκη του 1930 και μας εντάσσει σε μια ατμόσφαιρα μοναδική, παλιά μιν, αλλά τόσο γνώριμη ακόμα και σήμερα...

«Γνωρίζουμε πολλά πράγματα για την πόλη και τη χώρα από το '40 και μετά, αλλά ο μεσοπόλεμος είναι ακόμα λίγο πολύ terra incognita», λέει ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης. «Δεν ξέρουμε τι συνέβη εκείνη την εποχή, που ήταν η μελ επόκ της πόλης, αλλά ταυτόχρονα ήταν και μια εποχή μεγάλου σπαραγμού, τουλάχιστον μετά το '30. Ακόλουθιέ το 1935 το κίνημα το βενιζελικό, ο Μάρης του 36, η δικτατορία Μεταξά, η εισβολή Γερμανών, Ιταλών, Βουλγάρων, ο αφανισμός του εβραϊσμού της Θεσσαλονίκης και ο Εμφύλιος. Η εποχή είναι πάρα πολύ ιδιαίτερη για τη Θεσσαλονίκη, δεν είναι σαν την άλλη Ελλάδα, είναι πολυεθνική, έχει ανθρώπους από διάφορες φυλές, υπάρχει η μαύρη προπαγάνδα, υπάρχει η προσπάθεια να εισβάλει η Ρωσία μέσω του Όρους αλλά και του Κομμουνιστικού Κόμμα-

τος, υπάρχουν πολλοί τροτσκιστές (που μετά το 40 εξαφανίζονται) και φυσικά πάρα πολύ ισχυρές εθνικιστικές, αλλά και φασιστικές, οργανώσεις. Και, όπως φαίνεται μέσα στο βιβλίο, γίνεται η πόλη ένα τρελοκομείο. Αυτά που συμβαίνουν τότε στη Θεσσαλονίκη, το πρώτο εξάμηνο του '31, προαναγγέλλουν όσα δεινά θα βρουν όχι μόνο την πόλη και την Ελλάδα, αλλά όλο τον πλανήτη τα επόμενα χρόνια! Έχουμε το πρώτο μεγάλο πογκρόμ των Εβραίων στη Θεσσαλονίκη, με τον εμπρησμό της συνοικίας Κάμπελ, στην περιοχή του Φοίνικα ήταν, και αν σκεφτούμε ότι κάτι ανάλογο γίνεται στη Γερμανία με τη Νύχτα των Κρυστάλλων επτά χρόνια μετά, το 1938, διαπιστώνουμε ότι έχουμε αυτό το κακό προνόμιο! Είναι μια εποχή τρομακτικά ενδιαφέρουσα, γιατί τότε η Θεσσαλονίκη ήταν επίκεντρο. Και είναι σαν εργαστήριο συγκρούσεων που δεν υπάρχει αλλού κι αυτό είναι το υπόβαθρο της ιστορίας του βιβλίου».

Ουσιαστικά είναι ένα εργαστήριο η πόλη, αλλά προετοιμάζει το περιβάλλον και τον τρόπο με τον οποίο υπάρχουνε ακόμα και σήμερα...

Αναμφίβολα! Ανάλογα γεγονότα και ανάλογες πολιτικές συμπεριφορές τις βρίσκεις ακόμα και σήμερα, αλλά στο βιβλίο, κατά κάποιο τρόπο, αναπαριστάται και η μαγεία της πόλης την εποχή του Μεσοπολέμου. Όλη αυτή η πανέμορφη Θεσσαλονίκη, με την Λεωφόρο των Εξοκών, με το μεγάλο θέατρο και τον κήπο του Λευκού Πύργου, τον κήπο του Μπέχτσιναρ, τα υπέροχα ξενοδοχεία, τα γλάντια τα φοβερά, τα καπνεργοστάσια, αλλά και τους χιλιάδες πρόσφυγες που προσπαθούν να ενταχθούν στην πόλη. Υπάρχει, δηλαδή, ο πλούτος του κυρίως άστεως, υπάρχουν οι Εβραίοι περίξ του άστεως και υπάρχουν δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες, οι οποίοι από τη Νέα Ιωνία μέχρι την Καλαμαριά φτιάχνουν τις παραγκουπόλεις τους, μέχρι να μπορέσουν μετά από δεκαετίες να ενταχθούν μέσα στην πόλη.

Το παρελθόν την καθορίζει την πόλη, ακόμα και σήμερα, κινείται με βάση αυτό...

Ναι, υπάρχει μια συνέχεια, άλλωστε στη Θεσσαλονίκη δεν αλλοιώθηκε ο αστικός ιστός της μέσα στο χρόνο. Στην Αθήνα υπήρχε μια πολύ σκληρή αστυφιλία, αλλά η Θεσσαλονίκη, όσο και να μεγάλωσε ακόμα συντηρεί το

παλιό πρόσωπο που είχε. Η Θεσσαλονίκη είναι μια αντιφατική πόλη, υπάρχει η συντήρηση και υπάρχει και η εξέγερση. Εδώ μπορείς να δεις την πιο συντηρητική έκφραση, αλλά και την πιο πρωτοποριακή (Ζαβδόπουλος, Πεζογραφία, το πανεπιστήμιο, το επιχειρείν). Αυτά τα στοιχεία υπήρχαν και τότε. Απλώς η βιαιότητα της έλευσης των προσφύγων, την εποχή που η Θεσσαλονίκη είχε ανοικοδομηθεί με πολύ ωραίο τρόπο (με βάση το σχέδιο Εμπράρ, η πόλη το '30 ήταν πολύ όμορφη), αλλοίωσε τα χαρακτηριστικά της. Ήταν το πρώτο κύμα της αλλοίωσης και το δεύτερο ήταν μετά τον Εμφύλιο

Βλέπουμε ότι σ' αυτό σας το βιβλίο είναι κυρίαρχος ο έρωτας...

Είναι ένας περίεργος έρωτας, δύσκολος, τυφλός, ίσως και μετέωρος, γιατί ο κεντρικός ήρωας, ο ταγματάρχης Γόρδιος Κλήμεντος, επικεφαλής της αντικατασκοπείας στη Θεσσαλονίκη, δημιουργεί σχέση με την κόρη ενός ισχυρού, πλούσιου καινοβιομήχανου στην πόλη. Είναι πάρα πολύ όμορφη και είναι η μόνη γυναίκα στη Θεσσαλονίκη που το 1931 οδηγεί μοτοσικλέτα, Χάρλεϊ Ντάβιντσον μάλιστα! Είναι ένα σκάνδαλο για την εποχή και πρέπει να πω ότι την εμπνεύστηκα από μια πραγματική περίπτωση γυναίκας που ζούσε στην πόλη τότε, την Μίνα Παυλίδου! Είχα διαβάσει κάπου ότι ήταν γυμνάστρια από το 1926 (γιατί η πόλη ήταν πρωτοποριακή, το 1926 δημιουργείται ο πρώτος γυμναστικός σύλλογος δίπλα στο Μπέχτσιναρ!), η μόνη που οδηγεί μηχανή μεγάλου κυβισμού και όπου περνάει δημιουργεί σκάνδαλα. Μ' αυτήν, λοιπόν, τη γυναίκα δημιουργεί ο Κλήμεντος μια σχέση πάθους και ηδονάθειας, κυρίως σωματικής, κι αυτό αλλοιώνει την όρασή του όσον αφορά τα πολιτικά γεγονότα: τον κάνει πιο μετριοπαθή, συγκρατημένο, ανθρώπινο. Και πολλαπλασιάζει και τα δικά του αδιέξοδα, γιατί προσπαθεί να αντιμετωπίσει, με εντολή του Ελευθέριου Βενιζέλου, όσα γίνονται στην πόλη, να τα ελέγξει, να τα χειραγωγήσει, αλλά δεν μπορεί να χειραγωγήσει ούτε τη γυναίκα. Παρότι έχει σπουδάσει χειραγωγήση σε σχολές στη Γαλλία, ο ίδιος είναι στο έλεος του έρωτα, τον οποίο δεν μπορεί να κοντρολάρε.

Τι σόι άνθρωπος είναι;

Είναι ένας αξιωματικός του στρατού, τελείωσε την Ευελπίδιον, ήρωας παρασημοφορημένος στη Μικρασία και μετά επελέγη να κάνει σπουδές στο Παρίσι. Έχει ταξιδέψει στην Ευρώπη, έχει δει την άλλη όψη των πραγμάτων, έχει δει πού έχει πάει ο πολιτισμός, το πολιτικό ήθος, το πώς συναναστρέφονται οι άνθρωποι και όταν επιστρέφει ονειρεύεται μια Ελλάδα ευρωπαϊκή. Παρότι είναι στρατιωτικός έχει αυτή την παράλληλη όραση - όραμα για τη χώρα. Όταν βενιζελικός προσπαθεί μέσα από μια μετριοπαθή αντίληψη των πραγμάτων να κάνει πραγματικότητα το όνειρό του, αλλά συναντά δυσκολίες γιατί ο περίγυρος είναι διαφορετικός, τα γεγονότα είναι φοβερά, οι δυνάμεις που δρουν είναι ανεξέλεγκτες και ταυτόχρονα πάσχει και από αυτόν τον ιδιόρρυθμο έρωτα.

Η φροντίδα της γλώσσας όπως πάντα στον υψηλό βαθμό. Σας απασχολεί από την αρχή του γραψίματος;

Η γλώσσα είναι τα πάντα, διαφορετικά μιλάει ο κάθε ήρωας και ο τρόπος που μιλάει είναι αντανάκλαση της σκέψης και της ιδιοσυγκρασίας του. Αλλά η γλώσσα είναι και ο τρόπος που βλέπω την πόλη, μυθοποίηση των πραγμάτων, είναι η Θεσσαλονίκη μια μεταπόλη, δεν είναι η Θεσσαλονίκη ενός ρεπορτάζ κι αυτό γίνεται και διαμέσου της γλώσσας.

Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε πως τώρα έχουμε μια εικόνα της Θεσσαλονίκης του μεσοπολέμου...

Ήταν παρθένος έδαφος για τη λογοτεχνία, ένας θησαυρός, ένα τοπίο αφάνωτο, που δεν είχε προσεγγιστεί και μου κάνει εντύπωση αυτό. Είναι μια πρώτη ματιά με την οποία ορώ εγώ την πόλη και τους ήρωες... ■

